

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

SOTSIAALMINISTEERIUM

JUSTIITSMINISTEERIUM

Laste ja noorte valdkondadeülese tugisüsteemi väljaarendamise lähtealused

EMP programmi „Riskilapsed ja -noored“ raames valmisid 2014. aasta algul Laste ja noorte valdkondadeülese tugisüsteemi väljaarendamise lähtealused. Lähtealuste dokumendi eesmärk on kirjeldada laste ja peredega seotud valdkondadeüleseid ja -vahelisi (tervis, õiguskaitse, haridus, hoolekanne jt) tugisüsteemi kujundamise peamisi väljakutseid ja anda soovitusel olulisemate riiklike tegevussuundade osas. Dokument on vajalik programmi „Riskilapsed ja -noored“, riikliku Laste ja perede arengukava 2012–2020, Noortevaldkonna arengukava 2014–2020, uimastitarvitamise vähendamise poliitika valge raamatu, lastekaitse seaduse eelnõu ning teiste valdkondlike arengudokumentide sihtide saavutamise toetamiseks.

Lähtealuste loomist konsulteerisid nelja ministeeriumi (Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium) esindajatest moodustatud juhtrühma liikmed ja projekti doonorpartneri Norra laste-, noorte- ja pereasjade direktoraadi ekspert. Väliste ekspertidena kaasati protsessi Veiko Lember (Tallinna Tehnikaülikool) ja Andres Aru (Õiguskantsleri Kantselei). Lähtealuste koostamise eest vastutas Sotsiaalministeerium.

Tuginedes rahvusvaheliste konventsioonide põhimõtetele, siseriiklikele eesmärkidele ja tänase olukorra kohta teostatud analüüsidele, teevad dokumendi koostajad **järgnevad soovitused laste, noorte ja perede haldusalade ülese tugisüsteemi edasi arendamiseks:**

1. Valdkondade ülese strateegilise infovahetuse, koordineerimise ja vastutuse loomine.

- Käesolevale lähtealuste dokumendile valitsuse poolse poliitilise mandaadi andmine ning selle elluviimiseks täpsema tegevuskava loomine, näiteks osana „Laste ja perede arengukavast“ ja riikliku nn „valge raamatuna“.
- Valdkondade ülese koordineerimiseks korraldamiseks moodustada ministriumide esindajatest koosnev töörühm täpsemalt eesmärgistatud ja omavahel seostatud ühtseks laste õiguste ja lastekaitse poliitika kujundamiseks.
- Võimaluse loomine tööks abivajajate isikustatud andmetega valdkondade üleselt, s.h infosüsteemide vaheliste andmepäringute (nt Rahvastikuregister, STAR, SKAIS, EHIS, PPA riskiperede ja isikute andmekogu) võimaldamine või olemasolevate registrite ühildamine. Andmete kogumise põhimõtete (mõisted, klassifikaatorid jms.) ühtlustamine erinevates infosüsteemides.

2. Eesmärkide ja rahastusotsuste tuginemine andmetele, uuringutele ja analüüsidele.

- Laste, noorte ja perede valdkonna ühtse teadus- ja arendusasutuse loomine või teemaga juba tegelevatele asutustele järjepideva koostöövormi kujundamine riiklike ja välisvahendite eesmärgipärasemaks suunamiseks.
- Kohaliku omavalitsuse, regionaalse ja riigi tasemel lapse heaolu kajastava kvaliteedi mõõdikute süsteemi loomine ja eesmärkide seadmine, mis on töövahend kohalikule omavalitsusele, mille abil saab kaardistada lapse heaolu tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi, et tulemuste põhjal planeerida edasist arengut ning jälgida edusamme.
- Valdkondade ülene ressursside süsteemne planeerimine ja kulu-tulu analüüside kasutamine rahastusotsuste tegemisel.

3. Ennetusalase tegevuse ühtlustamine ja esmatähtsaks seadmine.

- Ennetuse olulisuses, põhimõtetes, miinimumstandardites ning kvaliteedikriteeriumides kokku leppimine.
- Ennetuse eesmärkide, täpsemate sihtrühmade, geograafilise jaotuse, mõju saavutamiseks minimaalselt vajalike vahendite ja kasutatavate meetodite koostööstamine.
- Riiklik (koordineerimise) toetus kohalikule tasandile vajalikus mahus kvaliteetse ennetustegevuse teostamiseks ja mõjususe hindamiseks.
- Vabaühenduste poolt teostatavate ennetustegevuste ja rahastuse ühtlustamine (nt Hasartmängumaksu Nõukogu põhimõtete ülevaatamise abil) ning tegevuste mõjususe hindamise toetamine.

4. Kohalike võrgustike tõhusam rakendamine.

- Luua kohaliku omavalitsuse territooriumil või kohalike omavalitsuste üleselt ühe selge mandaadi ja eesmärkidega otsustajate tasandi koostööüksus (võrgustik), mis planeerib strateegiliselt ja koordineerib piirkonna vajadustest lähtuvalt lastele ja peredele suunatud erinevate valdkondade poolt pakutavate tegevuste ühtlustatud arengukavad, tegevuskavad ning eelarve, sealhulgas:
 - Kohaliku omavalitsuse eesmärkide seadmine lähtuvalt põhinäitajatest, mis peegeldavad laste heaolu vastavas piirkonnas ning on mõõdetavad ja kindlaksmääratud aja jooksul saavutatavad;

- Valdkondade ülene ressursside süsteemne planeerimine ja laste heoluga seotud eri valdkondade abimeetmete korraldamine samaaegselt ja kooskõlastatult;
- Strateegilisteks otsusteks vajalike andmete kogumine ja analüüs;
- Kohalikul tasandil teenuste miinimumloetelu ja kvaliteedistandardite kehtestamine ning vastava järelevalve teostamine;
- Kohalike spetsialistide tasandi võrgustike toetamine, vajalike spetsialistide ja teenuste olemasolu tagamine või puuduolevate osas koostöökokkulepped mõne teise omavalitsuse territooriumil tegutsevate asutuste teenusepakkujatega;
- Kohaliku omavalitsuse koostöökuse partneriks on riiklik keskne koordinatsiooniüksus, mis on toeks nii lastekaitse juhtumite lahendamisel kui omavalitsuse võimekuse tõstmisel (nt abi arengukavade koostamisel ja ennetuse planeerimisel).

5. Toe pakkumine spetsialistidele pädevuste arendamiseks ja tegutsemispõhimõtete ühtlustamiseks.

- Laste heaolu tagamist puudutavate regulatsioonide täpsustamine eri valdkondade töötajate igapäevatöö vaatenurgast.
- Juhendite ja vajaduspõhiste koolituste riiklikult koordineeritud, süsteemne ja järjepidev väljaarendamine ning pakkumine.
- Plaaniliste koolitusprogrammide kujundamine viisil, et nendes osaleksid mitmete erialade spetsialistid üheskoos nii valdkonnasiseselt kui ka koos teiste valdkondade spetsialistidega.
- Lühiajaliste töövarju- ja praktikaprogrammide korraldamine eri valdkondade spetsialistide vahetamiseks ja üksteise töö tundma õppimiseks.

6. Regionaalsete pädevus- ja koordinatsiooniüksuste loomine¹.

- Mitterahalise toe pakkumine kohalike võrgustike arendamiseks nii eestvedamis- kui erialase suutlikkuse tõstmine näol.
- Abi erinevate teenuseosutajate (laste vaimse tervise keskused, õppenõustamiskeskused, kohalike omavalitsuste perekeskused, noortekeskused jt) koordineerimisel regioonis ja mõjusate teenuste omavalitsustele kättesaadavaks muutmine.
- Andmete kogumise vormide, näidisküsimustike loomine ja soovitude andmine aitamaks kohalikke võrgustikke nende töö kavandamiseks ja korraldamiseks tarvilike andmete kogumise ning analüüsiga.
- Abi pakkumine keeruliste lastekaitse juhtumite korraldamiseks (s.h kogenud spetsialistide oskusteabe, mobiilsete meeskondade teenuse pakkumine).
- Teenuste kvaliteedistandardite väljatöötamine ja omavalitsustele kättesaadavaks muutmine (nt tõendus põhiste programmide arendamise, testimise ja laiendamise koordineerimine).

Lähtealuste dokumendi alusel koostatakse asjakohaste ministriumide poolt valdkondadeülese koostöö korraldamise täpsustamiseks üksikasjalikumaid suuniseid. Tugisüsteemi edasiarendamise peamiseks eesmärgiks on olukorra saavutamine, kus lastele, noortele ja peredele nende heaolu kindlustamiseks pakutav abi on õigeaegne, asjakohane, kvaliteetne ja piisav kõikjal Eestis.

¹ Piloottprojekt viiakse läbi EMP programmi „Riskilapsed ja –noored“ raames. Koordinatsiooniüksuse teenuseid on kavas pakkuda läbi Sotsiaalkindlustusametiga piirkondlike büroode.